

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

№ 1
2021

Зареєстровано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія KB № 15252-3824P
від 22.06.2009 р.

Виходить з 1997 р. До 2006 р. – “Вісник Одеського інституту внутрішніх справ”. Щоквартальник

Засновник:
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Кузніченко С.О.,
доктор юридичних наук, професор

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Катеринчук І.П.,
доктор юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:
Домброван Н.В.,
начальник відділу організації наукової роботи

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Аброськін В.В., кандидат юридичних наук
Албул С.В., кандидат юридичних наук, доцент
Бондар В.В., кандидат юридичних наук
Галунько В.В., доктор юридичних наук, професор
Ізбаш К.С., кандидат юридичних наук, доцент
Ісмайлов К.Ю., кандидат юридичних наук
Конопельський В.Я., доктор юридичних наук, доцент
Легеза Є.О., доктор юридичних наук, професор
Легеза Ю.О., доктор юридичних наук, доцент

Миронюк Р.В., доктор юридичних наук, професор
Резніченко С.В., кандидат юридичних наук, професор
Тильчик В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Шкута О.О., доктор юридичних наук, доцент
Vlad Vernyhora, L.L.M., BA (Hons), MA, DSocSc (Tallinn, Estonia)
Hans-Joachim Schramm, Prof. Dr. habil. (Wismar, Germany)

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Друкується за рішенням
Вченої ради
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Протокол № 9 від 25.03.2021 р.

*На підставі Наказу Міністерства освіти
та науки України № 627 від 14.05.2020 р.
(додаток 2) журнал включено до Переліку
наукових фахових видань України категорії «Б»
у галузі юридичних наук
(081 «Право», 293 «Міжнародне право»).*

Друковані матеріали виражають позицію
авторів, яка не завжди поділяється редакційною
колегією. Відповідальність за зміст статті,
достовірність фактів, статистичних даних,
точність викладеного матеріалу покладається
на авторів або осіб, які його подали.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії
Plagiat.pl.

Повне або часткове передрукування матеріалів,
виданих у журналі “Південноукраїнський
правничий часопис”, допускається лише
з письмового дозволу редакції.
При передрукуванні матеріалів посилання
на “Південноукраїнський правничий часопис”
обов’язкове.

Вимоги до авторських оригіналів статей

Обсяг статті має бути обсягом від
12 до 20 сторінок, включаючи ілюстрації,
таблиці, графіки, список використаних джерел.
Стаття повинна містити назву, анотації та ключові
слова українською та англійською мовами.
Середній обсяг кожної анотації має бути не менш
як 1800 знаків.

Технічні вимоги:

- поля верхні та нижні, ліві і праві – 2,0 см.
- міжрядковий інтервал – 1,5
- шрифт «Times New Roman» – 14
- абзацний відступ – 0,5 см.
- текст вирівнюється по ширині.

Посилання на джерела необхідно робити
по тексту у квадратних дужках із зазначенням
номерів сторінок відповідно джерела.

Список використаних джерел подається
наприкінці статті в порядку згадування
джерел та має бути оформлений відповідно
до існуючих стандартів бібліографічного опису
(див.: розроблений в 2015 році Національний
стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація
та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання».

Адреса редакції

Україна, 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1
тел. (048) 738-06-13
E-mail: editor@sulj.oduvs.od.ua
Веб-сайт: www.sulj.oduvs.od.ua

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДІЄВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ ТА ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ

Меркулова В. О.

У цій статті на підставі системно-порівняльного аналізу результатів наукових досліджень проблем кримінально-правового регулювання сфери незаконного обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин з'ясовано історичні доктринальні тенденції реформування кримінального законодавства, уточнення змісту, структури відповідних ознак складу кримінального правопорушення. Порушення правил обігу (користування) вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, їхнє неконтрольоване поширення (на тлі подовження військового конфлікту, значного збільшення обсягу незаконного обігу зазначених предметів) не лише посягають на громадську безпеку, а вже становлять підвищену загрозу для суспільства, національної безпеки держави. Досліджено наступність наукових позицій щодо шляхів посилення профілактичного значення відповідних кримінально-правових положень, сутність наукової дискусії щодо меж та критеріїв встановлення спеціального правового режиму обігу вогнепальної зброї. Визначено, що внесення суттєвих змін у кримінальне законодавство України у 2012-2013 роках щодо уточнення переліку кримінально-караних суспільно-небезпечних дій у сфері обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин посилює увагу науковців до таких проблем: уточнення поняття та ознак такої категорії, як «незаконне поводження із зброєю»; визначення критеріїв розмежування підстав для адміністративної та кримінальної відповідальності; доцільні напрями поширення сфери кримінально-правового регулювання обігу зброї за рахунок уточнення ознак об'єктивної сторони діяння; більш прискіпливий аналіз класифікації та характерних ознак різновидів зброї як такої, вогнепальної зокрема; доцільні межі особливого правового режиму обігу зброї, змісту та сутності дозвільної системи; особливості зарубіжного досвіду, можливості та доцільність тотального перенесення досвіду легалізації окремих видів зброї у вітчизняний простір тощо. Відповідно, на новому якісному рівні слід вирішувати питання посилення профілактичної

сутності та змісту кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність за незаконне поводження із зазначеними небезпечними предметами.

Ключові слова: кримінально-правова доктрина, стан дослідження, незаконний обіг зброї, ознаки кримінального правопорушення, вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини.

Merkulova V. O. The state of research on the effectiveness of criminal law regulation of illegal handling of weapons, ammunition and explosives

In this article, based on a systematic and comparative analysis of the results of scientific research on the problems of criminal law regulation of arms, ammunition, explosives, historical doctrinal trends in criminal law reform, clarification of the content, structure of relevant features of a criminal offense. Violations of the rules of circulation (use) of firearms, ammunition, explosives, explosive devices, their uncontrolled spread (against the background of prolonging the military conflict, a significant increase in illicit trafficking in these items) not only encroach on public safety, but already pose an increased threat to society, for the national security of the state. The continuity of scientific positions on ways to strengthen the preventive value of the relevant criminal law provisions, the essence of the scientific discussion on the boundaries and criteria for establishing a special legal regime for the circulation of firearms. It is determined that the introduction of significant changes in the criminal legislation of Ukraine in 2012-2013 to clarify the list of criminally punishable socially dangerous acts in the field of firearms, ammunition and explosives has increased the attention of scientists to problems: clarifying the concept and features of such a category as "illegal handling of weapons"; determination of criteria for distinguishing grounds for administrative and criminal liability; expedient directions of expansion of the sphere of criminal-legal regulation of arms circulation due to specification of signs of the objective side of the action; a more meticulous analysis of the classification and characteristics of types of weapons as such, firearms, in particular; appropriate limits of the special legal regime of arms circulation,

content and essence of the permit system; features of foreign experience, opportunities and expediency of identical transfer of experience of legalization of certain types of weapons to the domestic space, etc. Accordingly, at a new qualitative level it is necessary to address the issue of strengthening the preventive nature and content of criminal law, which establishes liability for illegal handling of these dangerous objects.

Key words: *criminal law doctrine, state of research, illicit trafficking in weapons, signs of a criminal offense, firearms, ammunition, explosives.*

Постановка проблеми та її актуальність.

В умовах сьогодення порушення правил обігу (користування) вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, їхнє неконтрольоване поширення (на тлі подовження військового конфлікту, значного збільшення обсягу незаконного обігу зазначених предметів) не лише посягають на громадську безпеку, а вже становлять підвищену загрозу для суспільства, національної безпеки держави. Це питання набуває особливого значення та актуальності, якщо враховувати подовження процесу обговорення громадськістю, фахівцями питання щодо легалізації певного виду зброї та бойових припасів до неї. Відповідно, на новому якісному рівні слід вирішувати питання посилення *профілактичної сутності та змісту кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність за незаконне поводження* із зазначеними небезпечними предметами. Оцінка вченими значення кримінально-правової заборони, вимоги до змісту, сутності, структури положень відповідних кримінально-правових норм постійно змінювалася відповідно до політичних, соціально-економічних та правових реалій. Тому адекватність реагування на проблеми сьогодення в розглядуваній сфері потребує новітніх підходів, впровадження міжнародно-правових стандартів, вивчення позитивного зарубіжного досвіду.

Міждисциплінарний характер проблеми обігу зброї *значно поширює межі наукових досліджень*, які безпосередньо або ж опосередковано мають *впливати на стан правового регулювання* цієї сфери суспільних відносин, а відповідно, на визначення меж суто кримінально-правового регулювання, уточнення характерних ознак предмета суспільно-небезпечного діяння, переліку кримінально-караних діянь, доцільного обсягу кримінальної відповідальності тощо. Окремими напрямами кримінально-правових досліджень є вивчення ознак складу кримінальних правопорушень, що є підставою для притягнення винної

особи за незаконне поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями. Застарілість підходів у кримінально-правовій кваліфікації відповідних діянь вимагала нового погляду науковців на оцінку кожної з ознак складу відповідного кримінального правопорушення, впровадження в законотворчу та правозастосовну діяльність результатів наукових досліджень.

На підставі узагальненого аналізу положень окремих джерел доктрини права (кримінально-правового, кримінологічного, адміністративного, кримінально-процесуального напряму) з 90-х років попереднього століття до сьогодні *визначитися, по-перше*, з тенденціями та змістом результатів дослідження, які безпосередньо, або ж опосередковано вплинули (мають вплинути) на вдосконалення кримінального законодавства в частині встановлення підстав та умов застосування кримінальної відповідальності за незаконний обіг зброї, по-друге, з'ясувати взаємозв'язок між наступністю наукових доктринальних положень та поступовими системними змінами, яких зазнало кримінальне законодавство за часів дії попереднього та чинного кримінального законодавства України в розглядуваній сфері, по-третє, з'ясувати чинники, які мають зумовити доцільність прийняття спеціального Закону «Про зброю».

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 90-х років попереднього століття в наукових публікаціях (*І.В. Бойко*) йдеться про особливе загострення ситуації з вчинення злочинів із використанням вогнепальної зброї в кількох областях України (Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Херсонській, Хмельницькій). Дедалі чіткіше проявляються такі тенденції: підвищення рівня озброєності злочинців, які вчиняють насильницькі та корисливо-насильницькі посягання; збільшення організованих злочинних угруповань, які діють у сферах нелегального та напівлегального обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин; послаблення з боку спеціальних підрозділів контролю за переміщенням в Україну зброї, бойових припасів та вибухових речовин із районів збройних конфліктів; збільшення кількості зброї в населення, що породжує проблеми переобліку, реєстрації зброї, узгодження її з технічними вимогами тощо. Такий стан об'єктивно зумовив посилену увагу вчених до проблем профілактики правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї, як таких, так і до окремих конкретних суспільно небезпечних діянь, предметом яких є зброя (зокрема щодо її контрабанди).

Складником спеціальних досліджень дедалі частіше стають *положення, присвячені дослідженню характерних ознак різних видів (типів) зброї, їх класифікація за конструктивними та функціональними ознаками* [2; 3]. Тож саме з 90-х років набуває посиленої уваги проблема формування кримінально-правових заходів запобігання цьому виду кримінально-протиправної поведінки. Посилення актуальності боротьби з незаконним обігом зброї об'єктивно посилює значення якості правового регулювання сфери використання зброї загалом, визначення меж правомірної та кримінально-протиправної поведінки, предметом якої є зброя зокрема.

У той же час на тлі збільшення кількості злочинів у сфері незаконного обігу зброї, бойових припасів та вибухових речовин особлива увага звертається і на *діяння, учинені із застосуванням вибухових речовин та пристроїв* (І.Л. Близнюк, М.О. Свірін). Доводиться той факт, що застосування вибухових речовин та пристроїв може мати місце у процесі вчинення значної кількості кримінально-протиправних посягань, головною конструктивною ознакою яких може бути така обтяжуюча обставина, як вчинення діяння шляхом вибуху. Саме ця кваліфікуюча обставина значно впливає на специфічність методики розслідування, відтворюється в нетрадиційних способах вчинення та приховування правопорушення, слідів злочину, властивостях правопорушника [4; 12]. Саме такий підхід вчених до небезпечності незаконного обігу вибухових речовин та певних пристроїв зумовлював доцільність більш поглибленого та чіткого ставлення законодавця в частині формулювання основних ознак об'єктивної та суб'єктивної сторони незаконного обігу цих предметів.

Підвищений інтерес кримінологів до злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини, зумовлювався стійкими тенденціями до зростання групової, організованої, насильницької кримінально-протиправної поведінки, невід'ємною ознакою якої була озброєність злочинців. Досліджуючи суто кримінологічні питання - рівень, структуру, динаміку злочинів відповідного виду, властивості особи, яка їх вчиняє, причини та умови їхнього вчинення тощо, - окремі кримінологи (М.М. Майстренко) доходять висновків, які мають суто кримінально-правове значення і в подальшому вплинули на реформування кримінального законодавства. Зокрема, це стосується: класифікації зброї за тактико-технічними даними, за призна-

ченням, за способом виготовлення; визначення поняття кримінального правопорушення проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини; пропозиції доповнити ст. 263 КК новою нормою, яка б передбачала можливість звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які добровільно здали зброю, сприяли розкриттю злочину та викриттю інших осіб [10], що надалі було здійснено законодавцем.

Про переосмислення практики кваліфікації та розмежування фактів обігу зброї в суспільстві загалом та у Збройних силах України, зокрема, йдеться в дослідженнях О.В. Нарожної. Розв'язання збройних конфліктів у світі, створення незаконних збройних формувань, зростання соціальної напруги в суспільстві на тлі відсутності дієвих програм (заходів та засобів) виявлення фактів незаконного обігу зброї, ефективних систем контролю за рухом зброї, на справедливую думку автора, суттєво посилюють значення кримінально-правових заходів боротьби із незаконним обігом зброї. Зміст та сутність відповідних кримінально-правових законодавчих положень мають відтворювати той факт, що ця злочинність *набула нових форм, а обіг зброї є найприбутковішим видом високолатентної кримінально-протиправної поведінки* [11].

Інтенсивність змін характеру відповідної кримінально-протиправної поведінки, високий рівень її латентності лише посилюють актуальність дослідження шляхів подальшого поширення сфери кримінально-правового регулювання обігу зброї. Ці чинники, поряд з іншими соціально-правовими передумовами *кримінально-правової заборони незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами*, визначеними М.О. Черниш та І.С. Гайдаржи (ступінь суспільної небезпечності діяння, його поширеність, характер та тяжкість наслідків, руйнівні специфічні властивості предмета кримінально-протиправної поведінки, соціально-правове значення поширення обігу зброї серед населення тощо) [14], мають зумовлювати постійний процес удосконалення законодавства, узгодження його з реаліями сьогодення.

Проте комплексні зміни, яких реально зазнало кримінальне законодавство у 2012-2013 роках, та ті зміни, які містилися у проєктах законів, суттєво різняться. У наукових дослідженнях небезпідставно доводиться той факт, що сфера *реформування кримінального законодавства мала б бути більш широкою*. Важливим є те, що здебільшого

вчені доходять висновку щодо незадовільного нормативно-правового регулювання обігу зброї в Україні, що є, на справедливу думку Я.В. Черняк, «віддзеркаленням відсутності законодавчого регулювання щодо її придбання, зберігання, носіння, застосування для самозахисту» [15].

З цих позицій аналізу піддаються окремі положення, що містилися в різних проєктах законів, але не набули чинності. Зокрема, обговорюється доцільність встановлення кримінальної відповідальності за викрадення, привласнення, вимагання, носіння, зберігання, збут, переробку, ремонт, виготовлення тощо *основних частин зброї* (ствол, затвор, барабан, рамка ствольної коробки), комплектуючих і складників бойових припасів та вибухових речовин, криміналізації самого факту перебування осіб із зброєю (вогнепальною зокрема), вибуховими речовинами в приміщеннях органів державної влади, органів місцевого самоврядування, на території закладів освіти (крім уповноважених на це осіб) тощо. Дослідження співвідношення таких категорій, як «носіння зброї» та «перебування зі зброєю», надало підстави В.В. Голубош дійти справедливого висновку, що перше поняття за змістом та сутністю охоплює друге [5].

Процесуалісти (О.С. Соколов) звернули увагу на масовий характер випадків вилучення з *незаконного обігу об'єктів з ознаками вогнепальної зброї як результат переробки об'єктів*, конструктивно схожих з нею (газова та пневматична зброя, сигнальні та стартові пістолети, нейтралізована та вихолощена зброя), що посилює науково-теоретичне значення проблем класифікаційного дослідження цього виду об'єктів з ознаками вогнепальної зброї (але не зарахованих до неї), а відповідно, визначення місця та ролі кримінально-правового регулювання сфери їх обігу. Доводиться те, що відсутність чітких вимог та критеріїв розмежування різних категорій вогнепальної зброї та конструктивно схожих із нею виробів призводить до поширення виробів, що можуть бути пристосовані до ураження цілей. Справедливо звертається увага на необхідність уточнення терміна «основні частини вогнепальної зброї», «складові частини вогнепальної зброї» (ствол, ствольна коробка, затвор, барабан), на доцільність дослідження характерних ознак цих частин, які можуть підвищувати ефективність застосування зброї [13]. Зазначене свідчить про необхідність подальшого уточнення переліку предмета злочинів, відповідальність за які передбачена ст.ст. 263, 263-1 КК, відповідно до їхніх

специфічних властивостей та здатності впливати на якість зброї.

Це дослідження є *подовженням нашого особистого вивчення та системно-правового узагальнення тих змін*, яких зазнало кримінальне законодавство протягом останніх десятиліть. Ретроспективний аналіз тенденцій удосконалення кримінального законодавства в цій частині доводить той факт, що зміни, яких воно зазнало, свідчить про *значне поширення відповідної сфери кримінально-правового регулювання за рахунок визначення нових видів караної* суспільно небезпечної поведінки. Проте порівняльний системно-правовий аналіз положень, що містяться у ч. 1, 3 ст. 263 КК та ч. 1 ст. 263-1 КК, доводить доцільність здійснювати подальше вдосконалення зазначеного інституту. На нашу думку, суперечливість між ст. 263 та ст. 263-1 КК проглядається, насамперед, у частині аналізу питань, які стосуються: особливостей характерних властивостей караної суспільно небезпечної поведінки, визначеної у цих нормах; порівняльного ступеню суспільної небезпечності дій, відповідальність за які передбачена ст.ст. 263 та 263-1 КК, а відповідно, доцільності визначення тотожних санкцій основного складу злочину, визначеного у ч. 1 ст. 263 та ч. 1 ст. 263-1 КК. До того ж на увагу заслуговують ті проблеми, які стосуються співвідношення розглядуваних норм у частині: збуту зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв; особливого правового порядку обігу гладкоствольної мисливської зброї; підстав застосування звільнення від кримінальної відповідальності в разі вчинення діянь, пов'язаних із незаконним обігом зазначених предметів тощо [6; 9].

Окреме місце посідає *доволі тривала дискусія щодо доцільності легалізації зброї в Україні*. Дискусії завжди закономірно посилювалися у зв'язку з обговоренням нових проєктів Закону України «Про зброю». Кількість проєктів є значною. Розглядаючи *загальноправову проблему оптимізації засобів охорони та захисту державою особистості за допомогою зброї*, окремі вчені (М.В. Коваль, С.П. Параниця) справедливо звертають увагу на стан правового регулювання суспільних відносин у сфері обігу зброї. Вчені на підставі аналізу проблем дозвільної системи, доцільності підстав надання права на володіння зброєю окремим категоріям громадян України, реальних можливостей використання спецзасобів у пересічних громадян тощо доходять висновку щодо необхідності розуміння такої категорії, як «захист» (крім іншого),

як способу здійснення прав, свобод, законного інтересу особистістю під час самозахисту з метою поновлення порушеного права. Такий підхід перетворював питання права на придбання у власність вогнепальної зброї на принципове, що безпосередньо було складником проєкту Закону «Про зброю» і, відповідно, вимагало уточнення меж правомірної поведінки щодо виготовлення, придбання, зберігання, обліку, реалізації, перевезення, використання вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин [7].

Проблеми *легалізації короткоствольної вогнепальної зброї* в Україні стають предметом окремого аналізу та обговорення. Різні аспекти цього питання хвилюють як кримінологів, так і представників *адміністративного права*. Останні (А.А. Аносенков) справедливо вбачають вирішення проблеми у створенні ефективної системи контролю з боку держави за обігом предметів, що становлять підвищену суспільну небезпеку, забезпечення функціонування дозвільної системи. Доводиться необхідність удосконалення законодавства, яке має відношення до регулювання правового статусу як спеціальних органів контролю, так і безпосередньо пересічних громадян у сфері обігу зброї. Тому актуальності набуває як питання удосконалення чинного кримінального та адміністративного законодавства, так і прийняття окремого спеціального Закону України «Про зброю» [1].

Проблема адміністративно-правових режимів обігу зброї безспідставно пов'язується з класифікацією видів зброї та визначенням характерних властивостей таких її підвидів, як військова, службова та цивільна, які виокремлюються у проєктах Закону України «Про зброю». Досліджуються специфічні ознаки та соціально-правове призначення цих окремих підсистем [8].

Особливість та цінність зазначених вище наукових робіт полягає в наявності значної кількості положень, що доводять особливу складність вирішення питання про прийняття спеціального Закону «Про зброю», містять перелік чинників, якими керуються прибічники легалізації окремих видів зброї, вказуються обставини, якими законодавець не може нехтувати, в разі позитивного вирішення питання. Пропонуємо на підставі узагальненого підходу та систематизації цих положень виокремити найбільш типові чинники.

Прибічники легалізації продажу нарізної короткоствольної зброї (пістолетів, револьверів) доводять: держава не в змозі в повному обсязі виконати свій обов'язок - забезпечити право кожного громадянина на захист власного життя

та здоров'я; на часі вивчення досвіду інших країн світу в частині співвідношення людини і зброї в суспільстві, доцільного порядку придбання, зберігання та носіння зброї; ухвалення спеціального закону, що регулюватиме правовідносини у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, відповідатиме євроінтеграції, міжнародно-правовим стандартам та положенням міжнародного права; необхідність враховувати той факт, що легалізація короткоствольної вогнепальної зброї в окремих зарубіжних країнах суттєво знизила вуличну злочинність (в Естонії на 80%, в Молдові - на 50%), суттєво впливає на рівень вбивств (у Швейцарії - 0,73 вбивства на 100 000, тоді як в Україні - 21,7 вбивств); тотального озброєння суспільства не буде, оскільки зброя - специфічний і недешевий товар; надання права на володіння короткоствольною вогнепальною зброєю стане свідченням довіри до законослухняного громадянина та забезпечить реальні гарантії захисту природних прав (життя, здоров'я, статевої недоторканості тощо) за допомогою зброї; змінити правову культуру населення щодо застосування зброї можна лише шляхом надання права вільного застосування вогнепальної зброї у власних цілях (себе, близьких, власності тощо); легалізація є одним із засобів забезпечення ефективної системи протидії корупції у сфері видачі дозволу на право носіння та зберігання зброї тощо.

Прихильники ж збереження існуючого обмеження порядку обігу вогнепальної зброї, а отже, недоцільності легалізації більш широкого обігу зброї, вважають: надання більш широких можливостей придбання та використання зброї призведуть до погіршення криміногенної ситуації; відбудеться зростання кількості нещасних випадків на побутовому ґрунті, кримінально протиправних діянь під час вирішення конфліктних ситуацій у сім'ї; легалізація зброї значно підвищить рівень самогубств від вогнепальної зброї; збільшуються можливості прихованого носіння зброї, а отже, входження зі зброєю на різні об'єкти, до установ, приміщень, застосування під час проведення мітингів та демонстрацій; значна вартість зброї зумовить наявність можливості на самозахист лише у заможних громадян; реалізація громадянами свого права на самозахист із зброєю значно ускладнюється відсутністю чіткого правового регулювання підстав та порядку законного застосування зброї; збільшиться кількість випадків незаконного заволодіння зброєю в громадян (останні потенційно стають об'єктами посягань), із подальшим використанням її в кримінально

протиправних цілях; на відміну від інших демократичних та соціально і економічно стабільних країн світу, де легалізація зброї має позитивні наслідки, Україна є державою з високою внутрішньою напругою в суспільстві [1; 2; 3; 7; 13; 14; 15].

Висновки. Оцінка сучасного стану дослідження розглядуваної проблеми, визначення наступності наукових позицій та виокремлення питань, які стало предметом дискусії, передбачає комплексний підхід та узагальнений аналіз значної кількості положень доктрини права (не лише кримінально-правового напрямку), які безпосередньо або ж опосередковано стосуються меж кримінально-правового регулювання відносин, пов'язаних з обігом зброї, доцільного механізму (інструментарію) захисту прав, свобод, законних інтересів громадян від кримінально-протиправних посягань із застосуванням зброї тощо.

Внесення суттєвих змін у кримінальне законодавство України у 2012-2013 роках щодо уточнення переліку кримінально-караних суспільно-небезпечних дій у сфері обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин посилило увагу науковців до таких проблем: уточнення поняття та ознак такої категорії, як «незаконне поводження із зброєю»; визначення критеріїв розмежування підстав для адміністративної та кримінальної відповідальності; доцільні напрями поширення сфери кримінально-правового регулювання обігу зброї шляхом уточнення ознак об'єктивної сторони діяння; більш прискіпливий аналіз класифікації та характерних ознак різновидів зброї як такої, вогнепальної зокрема; доцільні межі особливого правового режиму обігу зброї, змісту та сутності дозвільної системи; особливості зарубіжного досвіду, можливостей та доцільності тотального перенесення досвіду легалізації окремих видів зброї у вітчизняний простір тощо.

Небезпідставно дієвість та ефективність боротьби з незаконним обігом зброї пов'язувалася з якістю правового регулювання сфери використання зброї, а отже, з наявністю спеціального закону. Практично більшість досліджень із проблем правового режиму обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин (адміністративного, кримінально-правового, кримінологічного та кримінально-процесуального напрямку) мають своєю складовою частиною визначення чинників, які, на думку автора, мають зумовлювати певне законодавче рішення. Особливість та цінність розглянутих вище наукових робіт полягає в наявності значної кількості положень, що доводять особливу складність вирішення питання про прийняття

спеціального Закону «Про зброю», містять перелік чинників, якими керуються прибічники легалізації окремих видів зброї, вказуються обставини, якими законодавець не може нехтувати в разі позитивного вирішення питання.

Література

1. Аносенков А.А. Деякі проблеми легалізації короткоствольної вогнепальної зброї в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. № 3. С. 170-171.
2. Бойко І.В. Профілактика правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї. *Науковий вісник НАВСУ*. 2001. № 3. С. 237-245.
3. Бойко І.В. Контрабанда зброї в Україні та окремі шляхи вирішення цієї проблеми. *Науковий вісник НАВСУ*. 2001. № 4. С. 143-152.
4. Близнюк І.Л. Взаємодія оперативних працівників і слідчих при розкритті тяжких злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових речовин та пристроїв. *Науковий вісник НАВСУ*. 2001. № 4. С. 95-103.
5. Голубош В.В. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали X міжнародної науково-практичної інтернет конференції, м. Одеса, 30 березня 2018 р. Одеса : ОДУВС, 2018. С. 231-232.
6. Катеринчук І.П., Меркулова В.О. Незаконний обіг (незаконне поводження) зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрямки реформування кримінального законодавства / І.П. Катеринчук, В.О. Меркулова. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29-35.
7. Коваль М.В., Параниця С.П. Правове регулювання забезпечення охорони та захисту людини за допомогою зброї в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. № 3. С. 53-55.
8. Корнієць А.В. Поняття та види адміністративно-правових режимів обігу зброї. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 154-157.
9. Меркулова В.О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв: суперечливість чинного законодавства. *Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 20 квітня 2018 року. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 21-24.
10. Майстренко М.М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами

яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів : ЛДУВС, 2010. 18 с.

11. Нарожна О.В. До питання порядку обігу вогнепальної зброї в умовах збройних сил України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю Національної академії правових наук України, м. Одеса, 1 листопада 2013 р. Одеса : «Фенікс», 2013. С. 121-123.

12. Свірін М.О. Кримінально-правова та криміналістична характеристика злочинів, учинених із застосуванням вибухових речовин та пристроїв. *Науковий вісник НАВСУ*. 2002. № 5. С. 112-119.

13. Соколов О.С. Криміналістичне дослідження об'єктів з ознаками вогнепальної зброї : автореф.

дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса ОДУВС, 2021. 24 с.

14. Черниш М.О., Гайдаржи І.С. Соціально-правові передумови кримінально-правової заборони незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 166-170.

15. Черняк Я.В. Нарушение гражданами правил хранения и ношения огнестрельного оружия. *European Reforms Bulletin*. 2015. № 4. С. 65-69.

Меркулова В. О.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
та кримінології
Одеського державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА РЕЛІГІЙНИХ ІНСТИТУТІВ ЯК ПРОЯВ ПРИНЦИПУ ТОЛЕРАНТНОСТІ.....	3
Васильченко О. П.	

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ (У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА).....	8
Мірошниченко С. С.	

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТАКТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ, КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ, АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ І ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ.....	14
Бабенко А. М.	

ЗНАЧЕННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРИЧИННОГО ТА НЕКАУЗАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	23
Беньківський В. О.	

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ НЕРУХОМОГО МАЙНА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ.....	30
Конопельський В. Я., Кушнарьова О. Б.	

КОРУПЦІЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	37
Мельченко В. І.	

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДІЄВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ ТА ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ.....	44
Меркулова В. О.	

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ВИКОНАННЯ-ВІДБУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У ЦІЙ СФЕРІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	51
Погребна К. Ф.	

ЗМІСТ ПОНЯТЬ «ВИПРАВЛЕННЯ» ТА «ВИПРОБУВАННЯ»: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	56
Резніченко Г. С., Мурадян Г. Р.	

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ.....	61
Севрук В. Г.	

МІСЦЕ КРАДІЖОК У ЗАГАЛЬНІЙ ПРОТИПРАВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	67
Собко Г. М., Плужнік О. І., Резніченко Г. С.	

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	70
Ярмак В. Х.	

ПРАВОВА СИСТЕМА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВИННОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ.....	75
Малашенкова Т. М.	

МЕТОДИ ПОБУДОВИ ТА ПЕРЕВІРКИ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ВЕРСІЙ КРИЗЬ ПРИЗМУ АНАЛІТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ.....	82
Пасько О. М.	

ВЕРТИКАЛЬНА СТРУКТУРА ПРОСТОРОВОГО ВИМІРУ ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ.....	88
Торгонський Д. В.	
КЛАСИФІКАЦІЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	94
Ярмакі Х. П., Музика С. С.	
ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	
ПРАВОВА ПРИРОДА МЕДІАЦІЙНИХ УГОД.....	99
Маковій В. П.	
НОВЕЛИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА.....	104
Опішняк С. О.	
ПРОЦЕДУРА ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЯК СКЛАДНИК МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД.....	110
Пряміцин В. Ю., Афанасьєв Д. В., Ланкін С. В.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ ІПОТЕКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	116
Резніченко С. В., Авадані Н.	
ЩОДО ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В СУДОВІ ОРГАНИ.....	121
Ярмакі Х. П., Бабчук А. Д.	
ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА НАЛЕЖНІ, БЕЗПЕЧНІ І ЗДОРОВІ УМОВИ ПРАЦІ У СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОВОГО АУТОПОЕЗИСУ.....	127
Козлов О. С.	
ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	
ПРАВО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ.....	133
Барабаш А. Г., Кравченко В. Я.	
РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	139
Шуміло О. М.	
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ПРАВОВЛАСНИКІВ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І (АБО) СУМІЖНИХ ПРАВ.....	145
Кубаєнко А. В.	
ІНСТИТУТ ПОНЯТИХ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ.....	151
Любчик В. Б., Забуранний М. В.	
СПЕЦИФІКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	156
Миколенко О. М.	
ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЬОГО В УКРАЇНІ.....	162
Приходько М. В.	
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ СУЧАСНІЙ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В МЕРЕЖІ «ДАРКНЕТ».....	167
Тімашов В. О., Діденко Д. Ш.	

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ.....	172
Гавриш А. Р.	
ОСКАРЖЕННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	181
Жовтан П. В., Капіца А. А.	
TACTICAL ERRORS OF ON-SITE RESEARCH.....	186
Ostavciuc D. I., Rusnac C. P.	
МЕХАНІЗМ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС ДОПИТУ.....	193
Проданець Н. М., Горбаньов І. М.	
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У ВСТАНОВЛЕННІ НЕГАТИВНИХ ОБСТАВИН ПІД ЧАС З'ЯСУВАННЯ СЛІДЧИМ СПОСОБУ ВИГОТОВЛЕННЯ (СПОРЯДЖЕННЯ) ПАТРОНІВ «ТРАВМАТИЧНОЇ ДІЇ» КАЛІБРУ 9 ММ Р.А.....	199
Янковий М. О.	

ДО НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	204
Аброськін В. В., Албул С. В.	

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ НАУКИ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ПИТАНЬ У КОНСТИТУЦІЇ ПНР 1952 Р.....	213
Патлачук В. Н.	